

PAŠVALDĪBU VĒLĒŠANAS LATVIJĀ: PRIEKŠVĒLĒŠANU PROGRAMMU ANALĪZE

Municipality Elections in Latvia: Analysis of Pre-election Programs

Gunārs Ozolzīle

Rīgas Tehniskā universitāte, Latvija

Abstract. *The object of the research is the election of municipal governments (for cities of republican significance). The pre-election programmes of political parties, their associations and coalitions are analysed in the paper. The novelty of the research is determined by the fact that only pre-election programmes of political parties elaborated for the Saeima elections have been studied in Latvia so far, but there is no similar study on municipal elections. Voters, having become familiar with pre-election programmes of political parties, often recognise that these documents contain many uncertain and impossible promises. Assuming that the “quality” of party programmes could affect voter turnout and, consequently, the election results, it is possible to formulate the research problem: a different level of the specificity of the party pre-election programmes and its possible relation to the election results. In the research, by specificity (we will use this concept for the sake of convenience) we imply the relation between the number of promises, which can be assessed as concrete and realistic, and the total number of promises in the pre-election programmes. However, the aim of the research is to investigate the level of specificity of the party pre-election programmes and determine its relation to the results of the parties in municipal elections. The method of the content analysis has been used to evaluate the pre-election programmes. To achieve the aim of the research and determine whether there is a correlation between the level of specificity of the pre-election programmes and the results of the parties (votes obtained) in the municipal elections, Spearman’s rank correlation coefficient is used. In all cities (except two), the correlation between the two variables is markedly weak or even with a minus sign.*

Keywords: *content analysis, correlation analysis, municipality elections, political parties, pre-election programs.*

Ievads

Introduction

Tuvojoties 2017. gada pašvaldību vēlēšanām, šo rindu autors (kurš balsoja Rīgā) bija grūtas izvēles priekšā – par kuru no 11 sarakstiem atdot savu balsi. Pirmo soli spert bija vienkārši – tika atsijātas partijas, kuru ideoloģiskās nostādnēs neatbilst viņa pasaules uzskatam. Arī otro soli izdarīt bija viegli - malā tika nolikti saraksti, kuru līderu personības un publiskā retorika nelikās pieņemama (vai nu raisīja smaidu vai arī kaitināja). Tomēr šīs manipulācijas nedeva gaidīto rezultātu,

jo palika nevis viena, bet gan divas partijas, par kurām raksta autors būtu gatavs balsot. Šī iemesla dēļ nācās spert vēl trešo soli – iepazīties ar abu partiju priekšvēlēšanu programmām. Šī procedūra raisīja pārsteigumu, jo atklājās, ka abu partiju programmās ir daudz nekonkrētu un neizpildāmu solījumu. Šis atklājums mudināja iepazīties vēl arī ar citu politisko partiju priekšvēlēšanu programmām. Rezultāts bija līdzīgs. Šie “atklājumi” lika raksta autoram aizdomāties, vai priekšvēlēšanu programmu “kvalitāte” nav pētījuma vērtā problēma. Turklāt, bija salīdzinoši vienkārši noskaidrot, ka Latvijā līdz šim ir pētītas tikai Saeimas vēlēšanām sagatavotās politisko partiju priekšvēlēšanu programmas (Balcere, 2015), bet nav līdzīgu pētījumu par pašvaldību vēlēšanām. Zinot, cik daudz Latvijā ir pašvaldību, jau pašā sākumā (galvenokārt ierobežoto resursu dēļ) pētījuma autoram bija skaidrs, ka šī “nasta nav paceļama”. Šī iemesla dēļ tika veidota pētījuma “izlase”, iekļaujot tajā tikai pilsētu pašvaldības. Ņemot vērā Latvijas teritoriāli administratīvo iedalījumu un to, ka starp valsts 119 pašvaldībām ir 76 pilsētas, kļuva skaidrs, ka arī šī “nasta nebūs paceļama”. Tā kā starp 76 pilsētām 9 (Rīga, Jūrmala, Valmiera, Daugavpils, Rēzekne, Liepāja, Ventspils, Jelgava, Jēkabpils) ir republikas nozīmes pilsētas, tika pieņemts lēmums koncentrēties tikai uz tām (Republikas pilsētas un novadi, 2017; Latvijas pilsētas, 2017). Pētījuma sākuma stadijā bija iecerēts analizēt pēdējo trīs pašvaldību vēlēšanu programmas iepriekš minētajās 9 pilsētās. Tomēr, noskaidrojot, ka pēdējās 2017. gada pašvaldību vēlēšanās Centrālajā vēlēšanu komisijā iesniegto priekšvēlēšanu programmu skaits tuvojās simtam un pārliedzinoties, cik darbietilpīga ir programmu analīzes procedūra, tika pieņemts lēmums aprobežoties tikai ar 2017. gada pašvaldību vēlēšanām.

Ņemot vērā iepriekš teikto, pētījuma *problēma* ir dažāda partiju priekšvēlēšanu programmu konkrētības (lai raksturotu programmu “kvalitāti”, ērtības labad turpmāk lietosim tikai šo vienu jēdzienu) līmenis un šī līmeņa iespējamā saistība ar pašvaldību vēlēšanu rezultātiem republikas nozīmes pilsētās. Pētījuma *objekts* ir pašvaldību (republikas nozīmes pilsētu) domju vēlēšanas, bet pētījuma *priekšmets* – politisko partiju, to apvienību un koalīciju priekšvēlēšanu programmas.¹ Pētījuma *mērķis* ir izpētīt partiju priekšvēlēšanu programmās ietvertu politiku solījumu konkrētības līmeni un noteikt tā saistību ar partiju rezultātiem pašvaldību vēlēšanās. Ar konkrētības līmeni pētījumā un rakstā tiek saprasta attiecība starp solījumu skaitu, kuru saturs ir vērtējams kā konkrēts un izpildāms, un kopējo solījumu skaitu priekšvēlēšanu programmās. Atbilstoši pētījuma mērķim, mēģināsim atbildēt uz trim jautājumiem. 1. Kādas pašvaldības

¹ Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likuma 15. pants nosaka, ka deputātu kandidātu sarakstus republikas nozīmes pilsētās var iesniegt, pirmkārt, reģistrēta politiska partija, otrkārt, reģistrētu politisko partiju reģistrēta apvienība, treškārt, divas vai vairākas reģistrētas politiskas partijas, kuras nav apvienojušās reģistrētā politisko partiju apvienībā (Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likums, 2013).

iedzīvotāju dzīves jomas aptver politiku priekšvēlēšanu solījumi un uz kādām vēlēšanu grupām tie ir orientēti? Tiks veikta priekšvēlēšanu programmu satura analīze. 2. Vai konkrēto solījumu līmenis atšķiras dažādu politisko partiju un vēlēšanu apgabalu (pilsētu) priekšvēlēšanu programmās? Tiks aprēķināts partiju priekšvēlēšanu programmu konkrētības līmenis. 3. Vai pastāv saistība starp politiku solījumu konkrētības līmeni priekšvēlēšanu programmās un partiju rezultātiem pašvaldību vēlēšanās? Tiks aprēķināta sakarība (nosakot tās ciešumu) starp solījumu konkrētības līmeni partiju programmās katrā no 9 pilsētām un partiju rezultātiem vēlēšanās. Pētījumā tiek izvirzītas divas *hipotēzes*. 1. Partiju, kas sarakstus iesniegušas vairākās pilsētās, priekšvēlēšanu programmu konkrētības līmenis atšķiras. 2. Priekšvēlēšanu programmu konkrētības līmenis neietekmē partiju rezultātus vēlēšanās.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi un izpildītu nospraustos uzdevumus, pētījumā tiek izmantota sociālajās zinātnēs bieži lietotā kontentanalīzes jeb satura analīzes metode. Raksta turpinājumā lasītājs tiks iepazīstināts ar pētījuma metodoloģiju un rezultātiem.

Pētījuma metodoloģiskais ietvars ***Methodological Framework of the Research***

Ir divi kontentanalīzes veidi: kvantitatīvā un kvalitatīvā. Ja kvantitatīvās satura analīzes gadījumā mēģina noteikt tikai, piemēram, tekstā lietoto vārdu, vārdu savienojumu vai teikumu skaitu, tad kvalitatīvās metodes izmantošanas gadījumā tiek veikta teksta interpretācija. Kvalitatīvās pieejas gadījumā dominē indikatīvā analīzes metode, bet kvantitatīvās – deduktīvā (Merten, 1995: 19). Pēc vācu pētnieka Filipa Meiringa domām (Mayring, 2010: 16-17), par kvantitatīvo kontentanalīzi var runāt gadījumos, kad, lai izvērtētu iegūtos datus, jēdzienus „pārvērš” skaitļos un, lai izpētītu kopsakarības, izmanto matemātiku. Visos pārējos gadījumos tiek lietota kvalitatīvā analīze. Velkot paralēles ar aptaujas anketās lietotajām skalām, varot teikt, ka kvalitatīvās analīzes gadījumā tiek izmantota nominālā skala, bet kvantitatīvās analīzes gadījumā intervāla un attiecību skala. Šādi tiek norādīts uz to, ka kvalitatīvajā pētījumā pētnieks mazāk orientējas uz mērīšanu, bet vairāk uz teksta saprašanu un tāpēc šo metodi varētu saukt arī par “hermeneitisko” satura analīzi, bet kvantitatīvo - par “empīrisku” teksta analīzi. Tomēr arī kvantitatīvās metodes izmantošanas gadījumā nevar pilnībā izvairīties no interpretācijas un konteksta analīzes, no iegūto datu nozīmes un kopsakarību apjēgšanas – tāpat līdz ar to arī no kvalitatīvās metodes klātbūtnes. Tieši to pašu var teikt par kvalitatīvo kontentanalīzi, jo šīs metodes izmantošanas gadījumā, savukārt, nav iespējams pilnībā iztikt bez kvantitatīvās satura analīzes. Turklāt abos gadījumos esot jāveido analīzes kategorijas. Ja kvantitatīvajā analīzē kategoriju veidošana notiek balstoties lielākoties teorijā, tad kvalitatīvās metodes

izmantošanas gadījumā tā galvenokārt balstās materiāla empīriskajā analīzē. Tomēr ir gandrīz neiespējami strikti nodalīt abas pieejas.

Praksē lielākoties nākas izmantot jauktu pieeju un tikai pētījuma noslēgumā var sākt vērtēt, piemēram, kāda procedūra dominē kategoriju veidošanā. Tieša un skaidra abu metožu nodalīšana ir praktiski neiespējama. Abas metodes var mēģināt pretnostatīt teorētiski, bet ne praktiski (Früh, 2017: 67).

Ņemot vērā iepriekš teikto, nākas secināt, ka arī raksta autora veiktajā pētījumā izmantotās empīrisko datu analīzes metodes ir sarežģīti klasificēt. Pavisam droši var apgalvot, ka ir lietota kvantitatīvā pieeja, Tieši šāda tipa analīze tika izmantota, lai izpildītu vienu no pētījuma uzdevumiem – veikt pilsētu domju vēlēšanu programmu satura analīzi. Viens no kvantitatīvās kontentanalīzes tipiem (Мертоп, 2006: 723) paredz vienkāršu “simbolu” jeb atsevišķu atslēgas vārdu, vārdu savienojumu vai teikumu saskaitīšanu. Šāda analīze ļāva izpētīt, cik liela uzmanība (noteikt tās apjomu) partiju priekšvēlēšanu programmās tika pievērsta tai vai citai problēmai, tēmai, kā arī noskaidrot tās iedzīvotāju grupas uz kurām galvenokārt ir vērsta priekšvēlēšanu aģitācija.

Savukārt kvalitatīvās kontentanalīzes elementi tika izmantoti divu citu pētījuma uzdevumu izpildē. Viens no tiem paredzēja izpētīt, vai konkrēto solījumu līmenis atšķiras dažādu politisko partiju un vēlēšanu apgabalu priekšvēlēšanu programmās. Otrs - vai pastāv saistība starp politiķu solījumu konkrētības līmeni priekšvēlēšanu programmās un partiju rezultātiem pašvaldību vēlēšanās. Lai to izdarītu, vispirms bija jānosaka solījumu konkrētības līmenis, kas nav iespējams bez kvalitatīvās satura analīzes metodikas izmantošanas.

Kontentanalīzes procedūra ietver vairākus soļus. Pirmkārt, analīzes kategoriju izdalīšana. Šī procedūra paredz teksta analīzes virzienu iezīmēšanu, noteiktu teorētisku konstrukciju radīšanu. Analīzes kategoriju izdalīšanas pamatā ir pētījuma mērķis, uzdevumi, hipotēzes, problēmas konceptuālais redzējums. Otrkārt, kodēšanas vienību noteikšana (kodēšanas vienība var būt vārds, teikums, arī tēma), kas atbilst iepriekš izdalītajām analīzes kategorijām. Nosakot kodēšanas vienības, ļoti būtiski ir izstrādāt klasifikatoru jeb rokasgrāmatu. Klasifikatorā, cik vien iespējams detalizēti un precīzi, tiek izklāstīta kodēšanas procedūra. Ar šī rīka palīdzību tiek “meklēts” analīzes kategorijas raksturojošs, atbilstošs empīriskais “materiāls”. Treškārt, teksta kodēšana, iegūto datu apstrāde un analīze (Atteslander, 2010: 203-205; Готлиб, 2005: 329-337).

Izdalot kvantitatīvā pētījuma analīzes kategorijas, autors vadījās no pieņēmuma, ka pašvaldību vēlēšanās, rakstot priekšvēlēšanu programmas, politiķiem vajadzētu piedāvāt saviem vēlētajiem (attiecinīgās pašvaldības iedzīvotājiem) nozīmīgu jautājumu un problēmu risinājumu. Programmās nevajadzētu ietvert nacionāla līmeņa jautājumus (piemēram, valsts dalība NATO vai tautas vēlēts prezidents). Likuma “Par pašvaldībām” 15. pants, kas nosaka pašvaldību autonomās funkcijas, paredz plašu šo funkciju klāstu, piemēram,

organizēt komunālos pakalpojumus, teritorijas labiekārtošanu, gādāt par izglītību un rūpēties par kultūru, nodrošināt veselības aprūpes pieejamību un sociālo palīdzību, sniegt palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā, sekmēt saimniecisko darbību, nodrošināt sabiedrisko kārtību, organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus u.c. pienākumus (Par pašvaldībām, 2015).

Daudz sarežģītāk bija ar analīzes kategoriju veidošanu kvalitatīvās analīzes gadījumā. Pētījuma procesā netika veidots klasifikators, jo kategoriju precizēšanai un definēšanai var izmantot vairākas pieejas. To var darīt balstoties teorijā (teorijā balstīta pieeja) un to var darīt balstoties analizējamajā materiālā (datos balstīta pieeja) (Atteslander, 2010: 211-214). Tā kā priekšvēlēšanu programmās (lai arī tēmas atkārtojas) solījumi ir ļoti dažādi, šajos dokumentos labākajā gadījumā var mēģināt saskatīt tendences un šai analīzē nez vai var palīdzēt teorija. Šī iemesla dēļ analīzi nācās veikt, balstoties galvenokārt empīriskajā materiālā un izmantojot tikai pieredzi nevis teoriju, tātad - pielietojot datos balstīto pieeju. Varētu teikt, ka tieši solījumu lielā daudzveidība radīja pārlicību par klasifikatora izveides ne tikai nelietderību, bet arī neiespējamību. Iepriekš minētie apsvērumi bija pamatā divu analīzes kategoriju izdalīšanai, proti, partiju programmās ietvertu politiķu solījumu analīzē pētījumā tika izmantotas divas skalas: konkrēts – nekonkrēts un izpildāms - neizpildāms. Pirmā skala tika “operacionalizēta” mēģinot atbildēt uz diviem jautājumiem. 1. Vai solījums orientēts precīzi definētai pašvaldības iedzīvotāju grupai? 2. Cik detalizēti solījumā fiksēti veicamie darbi? Līdzīgi arī otrās skalas lietošanas gadījumā analizējot programmās ietvertos solījumus bija jāatbild uz diviem jautājumiem. 1. Vai solījums atbilst pašvaldības kompetencei, ko nosaka likums “Par pašvaldībām”? 2. Vai domes budžeta līdzekļi ir pietiekami solījuma izpildei?

Kā kodēšanas vienība pētījumā tika izmantots teikums, jo visbiežāk konkrēts piedāvājums ir izteikts viena teikuma robežās. Retāk sastopami gadījumi, kad, lai formulētu partijas piedāvājumu, tiek izmantoti vairāki teikumi vai arī, kad vienā teikumā ir ietverti divi solījumi. Pirmajā gadījumā - arī vairāki teikumi nemaina piedāvājuma būtību, otrajā – teikums tiek sadalīts un tiek kodēti kā divi (vai vairāki) piedāvājumi. Praksē tas nozīmēja, ka priekšvēlēšanu programmās solījums var būt gan konkrēts un izpildāms, gan nekonkrēts un neizpildāms, gan arī konkrēts, bet neizpildāms. Piemēram, Jēkabpilī kā konkrēti un izpildāmi tika vērtēti šādi solījumi: “Izveidosim velo parku aktīvai atpūtai” (Gods kalpot mūsu Latvijai); “Veiksim Jēkabpils Valsts ģimnāzijas sporta zāles, fasādes un iekštelpu remontu” (Vienotība); “Izveidosim mūsdienu prasībām atbilstošu atskurbtuvi” (Vienotība); “Ierīkosim pacelāju cilvēkiem ar īpašām vajadzībām A.Žilinska Jēkabpils mūzikas skolā.” (Jēkabpils Reģionālā partija); “70 % atlaide vienas interešu izglītības programmas apmācībai katram bērnam” (Nacionālā apvienība “Visu Latvijai!” – “Tēvzemei un Brīvībai/LNNK”).

Savukārt kā nekonkrēti un neizpildāmi vai arī kā konkrēti, bet neizpildāmi tika vērtēti šādi solījumi, piemēram, Rēzeknē: “Iztāsimies no NATO bloka, pieņemsim neitralitātes hartu (kā Šveice)”; “Mainīsim valsts politiskās pārvaldes formu, padarot Latviju par prezidentāri parlamentāru republiku. Valsts prezidenta vēlēšanās jāpiedalās visai Latvijas tautai” (Eiroskeptiķu Rīcības partija). Arī šādi solījumi Jēkabpilī un Rēzeknē: “Turpināsim attīstīt Jēkabpils reģionālo slimnīcu, no ES fondiem piesaistot 5 miljonus eiro” (Jēkabpils Reģionālā partija); “Rēzeknes iedzīvotājam draudzīgas, modernas pilsētvides izveide un attīstība” (Partija “Vienoti Latvijai”); “Ienākumu pārdale par labu pilsētai no dzelzceļa tranzīta nozares.” (Partija “Savienība Latgales sirds”. Vai arī šādi solījumi Jūrmalā: “Ūdens tūrisma attīstība pilsētā” (Saskaņa); “Ciešāka sadarbība ar Jūrmalas uzņēmējiem” (Saskaņa); “Atbalstīsim jaunās ģimenes” (Nacionālā apvienība); “Paplašināt pabalstu klāstu senioriem un ģimenēm ar bērniem” (Gods kalpot mūsu Latvijai).

Kontentanalīzi iespējams veikt divos veidos (Atteslander, 2010: 215-222). Klasiskā jeb manuālā kontentanalīze paredz, ka empīriskās informācijas kodēšanu veic pētnieks (vai īpaši apmācīts cilvēks – eksperts). Otra pieeja paredz datortehnikas un speciālas programmatūras izmantošanu. Empīriskā materiāla salīdzinoši nelielais apjoms un nepieciešamība, vērtējot politiķu solījumus ņemt vērā kontekstu, noteica to, ka priekšvēlēšanu programmu analīzē tika lietota pirmā pieeja.

Veicot kontentanalīzi, ir svarīgi novērtēt iegūto rezultātu ticamību. Šī iemesla dēļ pētījumā kodēšana tika veikta atkārtoti, iesaistot ekspertus. Atkārtoto kodēšanu veica divi raksta autora RTU Humanitārā institūta kolēģi (Dr.sc.pol. un Mg. hist.). Priekšvēlēšanu programmas starp abiem ekspertiem tika sadalītas izmantojot vienkāršo nejaušo izlasi. Lai novērtētu, vai atkārtotais mērījums dod tādus pašus rezultātus, tika izmantots Kapas koeficients (Kappa coefficient). Koeficienta vērtība tika aprēķināta dalot kodēto solījumu skaitu, kas abās kodēšanas reizēs tika iekļauti vienā un tajā pašā kategorijā, ar kopējo kodēto solījumu skaitu. Ir pieņemts uzskatīt, ka rezultāti ir ar augstu ticamības pakāpi, ja koeficienta vērtība ir $\geq 0,70$ (Atteslander, 2010: 206). Aprēķinos iegūtā vidējā koeficienta vērtība ir 0,97, kas vērtējama kā augsta un apliecina rezultātu ticamību.²

Lai sasniegtu pētījuma mērķi, tika formulēts uzdevums noteikt vai pastāv sakarība starp priekšvēlēšanu programmu konkrētības līmeni (konkrēto un izpildāmo solījumu attiecība pret nekonkrētajiem un neizpildāmajiem, kā arī konkrētiem, bet neizpildāmiem) un partiju rezultātiem (iegūtajām vēlēšanu balsīm) pašvaldību vēlēšanās. Šim nolūkam pētījumā tika izmantots Spīrmena rangs

² Pilsētās koeficienta vērtības bija: Rīga: 0,99; Jūrmala: 0,95; Rēzekne: 0,94; Jēkabpils: 0,92; Ventspils: 0,99; Valmiera: 0,96; Daugavpils: 0,99; Liepāja: 0,99; Jelgava: 0,97.

korelācijas koeficients (Spearman's correlation coefficient). Šis koeficients (r) mēra sakarības virzienu starp diviem mainīgajiem un to, cik tā ir cieša. Koeficienta vērtība var svārstīties diapazonā no 0 (sakarības nav) līdz +/- 1. Ja koeficients r ir ar mīnuss zīmi, tad korelācija ir negatīva (t.i., pieaugot vienam mainīgajam, otrs mainīgais samazinās), ja ar pluss zīmi – pozitīva. Ja koeficienta r vērtība ir tuvu +1, var runāt par spēcīgu korelāciju – sakarība starp pazīmēm ir gandrīz viennozīmīga un nejaušas novirzes iespējamība reta. Ja koeficienta vērtība ir tuvu 0, tad korelācija ir vāja – sakarība ir haotiska un neprognozējama (Хили, 2005: 429-433).

Pētījumā tika izanalizētas 88 partiju programmas (sk. 1. tab.). Visvairāk (13) to bija Daugavpilī, bet vismazāk – Valmierā (6). Visvairāk 5 % barjeru pārvarējušo sarakstu ir Jēkabpilī (9 no 10), vismazāk – Ventspilī (2 no 7). Piecu procentu barjeru pārvarējušo sarakstu skaits vidēji ir 40,9 %.

Politisko partiju priekšvēlēšanu programmu analīze *Analysis of Pre-election Programmes of Political Parties*

Viens no pētījuma uzdevumiem bija veikt pilsētu domju vēlēšanu programmu satura analīzi, lai noskaidrotu, kādas pašvaldības iedzīvotāju dzīves jomas aptver politiķu priekšvēlēšanu solījumi un uz kādām vēlētajū grupām tie galvenokārt ir orientēti. Lielākā daļa priekšvēlēšanu programmu (53 no 88) ir strukturētas – atsevišķas to sadaļas ir izdalītas ar attiecīgo tematiku raksturojošiem virsrakstiem. Analīzē tika izmantoti atslēgas vārdi, kurus var atrast šajos virsrakstos. Visbiežāk (65 reizes) virsrakstos skartā tēma ir vide, sākot no vēlētajā mājokļa un pilsētas infrastruktūras līdz pat vides aizsardzībai (mūsu mājas, par ērtu satiksmi, pilsētvide, teritorijas labiekārtošana, ekoloģija). Kas galvenokārt slēpjas aiz šī atslēgas vārda - vide? Programmās var atrast solījumus sakārtot un/vai atjaunot dzīvojamo fondu (38 saraksti), piemēram, jaunu māju (īres namu, municipālo, sociālo māju) būvniecība, ēku siltināšana. Sekojot *Saskaņas* piemēram Rīgā, arī daudzas citas partijas vairākās pilsētās sola sakārtot iekšpagalmus (23 saraksti) un izbūvēt veloceļņus (14 saraksti). Populāri ir arī solīt remontēt ceļus, ielas un izbūvēt autostāvvietas (58 saraksti). Tomēr topa augšgalā ir solījumi uzbūvēt vai arī renovēt un kapitāli izremontēt dažādas sabiedriski nozīmīgas celtnes un objektus (74 piedāvājumi, daudzos sarakstos arī vairāki). Tā, piemēram, tiek solīts uzbūvēt koncertzāles, muzejus, skolas, stadionus, ledus halles, peldbaseinus, kartodromus, bērnu dārzus, zoodārza ēku u.c. objektus.

1. tab. **Priekšvēlēšanu programmu skaits un vēlēšanu rezultāti** (autora veidota)
Table 1 Number of Pre-election Programmes and the Election Results
 (constructed by the author)

Pilsētas	Priekšvēlēšanu programmu skaits	5% barjeru pārvarējušo sarakstu skaits (abs.sk)	5% barjeru pārvarējušo sarakstu skaits (%)
Daugavpils	13	3	23,1
Jūrmala	12	4	33,0
Rīga	11	5	45,5
Rēzekne	11	4	36,4
Liepāja	10	3	30,0
Jēkabpils	10	9	90,0
Jelgava	8	6	75,0
Ventspils	7	2	28,6
Valmiera	6	4	66,7
	∑ 88	∑ 36	40,9

Daudz retāk (39 saraksti) nekā videi, programmu virsrakstos uzmanība tiek pievērsta uzņēmējdarbībai (piemēram, atbalsts uzņēmējdarbībai, ekonomiskā attīstība). Aiz uzņēmējdarbības seko (37 saraksti) sociālā joma (piemēram, sociālā palīdzība, sociālā atbildība, sociālie pakalpojumi, sociālā drošība, sociālie jautājumi, sociālā sfēra). Ļoti bieži varam atrast arī tādus atslēgas vārdus kā sports (34 saraksti), izglītība (32 saraksti), kultūra (30 saraksti). Uzmanība tiek pievērsta arī pilsētas pārvaldei (25 saraksti), drošībai (drošība uz ielām, sabiedriskā kārtība) (14 saraksti), bet visretāk – ģimenei (tikai 5 saraksti). Sadaļās “pilsētas pārvalde” galvenais solījums ir izvērtēt iepriekšējās vadības darbu, un visbiežāk lietotais vārds – audits. Savukārt, centrālā drošības tēma partiju programmās ir videonovērošanas sistēmu pilnveidošana, precīzāk – jaunu videonovērošanas kameru uzstādīšana, pašvaldības policijas darba uzlabošana, Rēzeknē - arī tās darbības atjaunošana.

Pētījumā tika skaidrots, uz kādām vēlēšanu jeb sociālajām grupām politiku solījumi ir orientēti. Izanalizējot visus programmās ietvertos solījumus, nākas secināt, ka lielākā daļa no tiem ir orientēti uz uzņēmējiem (57 solījumi, lielākā daļa no kuriem atkarojas). Visbiežāk tiek piedāvātas nodokļu atlaides, industriālo parku izveide, investoru un ES fondu naudas piesaiste. Uzmanības centrā ir arī pensionāri jeb seniori (tiek lietoti abi apzīmējumi) un izglītības darbinieki. Pensionāriem tiek piedāvātas dažādas atlaides un palīdzība. Piemēram, tiek piedāvāta piemaksa pensijai, bezmaksas braukšana (vai vismaz atlaides) sabiedriskajā transportā, atlaides pirts apmeklēšanā, līdzmaksājumi ārstēšanās izdevumiem, bezmaksas medicīniskā pakete (varam atrast 52 piedāvājumus, kuri atkal atkarojas). Savukārt pedagogiem (programmās ir viss spektrs: augstskolu

pasniedzēji, vispārizglītojošo skolu skolotāji, bērnu dārzu jeb pirmskolas iestāžu pedagogi) tiek solīts algu pielikums, piemaksas pie algas, izdienas pensija, veselības apdrošināšana, skolu rekonstrukcija. Kopumā programmās var atrast 50 šādus un līdzīgus piedāvājumus, kuri, protams, atkārtojas. Dažās programmās netiek aizmirsti arī izglītojamie - studentiem tiek piedāvātas stipendijas, skolniekiem naudas balvas. Skolēniem tiek piedāvātas arī brīvpusdienas (28 saraksti) un bezmaksas sabiedriskais transports (21 saraksts).

Priekšvēlēšanu programmās visretāk pieminētā vēlētāju grupa ir jaunatne. Tikai 4 programmās jauniešiem ir atvēlēta atsevišķa sadaļa (Liepājas partija, Liepāja kvadrātā, arī Vienotība Liepājā un Latgales partijas, Nacionālās apvienības un Vienotības kopējais saraksts Rēzeknē).

Analīze tiek turpināta ar priekšvēlēšanu programmās ietverto politiku solījumu saviem vēlētajiem vērtēšanu. Pirms izvērtēt solījumu konkrētības līmeni dažādu politisko partiju priekšvēlēšanu programmās un katrā no vēlēšanu apgabaliem atsevišķi, tiek aplūkota "kopaina" visās 9 pilsētās. Apkopojot datus par visām 88 programmām, varam secināt, ka konkrētie solījumi tajās veido tikai aptuveni trešdaļu (33 %). Tai pat laikā vērojamas būtiskas atšķirības programmu konkrētības līmenī gan starp politiskajām partijām, gan starp vēlēšanu apgabaliem. Turklāt pēc šī parametra atšķiras arī vienas un tās pašas partijas programmas dažādās pilsētās.

Ja aplūko to partiju programmas, kas vēlēšanās startēja vismaz trīs apgabalos, varam secināt, ka vidējais konkrēto solījumu līmenis nevienai no partijām nav lielāks par 50 % (sk. 2. tabulu). Pirmās trīs vietas ieņem *Vienotība*

(44,4 %), *Saskaņa* (43,1 %) un *Gods kalpot mūsu Latvijai* (38,8 %). Tai pat laikā konkrēto solījumu līmenis programmās atsevišķās pilsētās partijām ir ļoti atšķirīgs. Vislielākās atšķirības starp pilsētu ar vislielāko konkrēto solījumu skaitu un pilsētu ar vismazāko konkrēto solījumu skaitu priekšvēlēšanu programmās ir četrām partijām. *Vienotībai* starpība starp Valmieru un Daugavpili ir 72,5 %, *Saskaņai* starp Jelgavu un Jēkabpili 60,2 %, *ZZS* starp Jelgavu un Daugavpili 59,1 %, bet *Reģionu apvienībai* starp Rēzekni un Liepāju 54,1 %. Pārējo 5 partiju priekšvēlēšanu programmām šīs atšķirības, lai arī ievērojamas, tomēr ir mazākas par 50 %.

Tas, ka vidējais konkrēto solījumu līmenis nevienai no partijām nav lielāks par pusi no visiem solījumiem, neizslēdz to, ka atsevišķu partiju programmās vairākās pilsētās konkrēto solījumu skaits tomēr pārsniedz nekonkrēto un konkrēto, bet neizpildāmo solījumu skaitu. Ar tik augstu konkrētības līmeni ir trīs *Saskaņas* programmas (Jūrmalā (60,4 %), Rēzeknē (61,1 %) un Jelgavā (78,1)) un divas *Vienotības* programmas (Rīgā (85,7 %) un Valmierā (86,8 %)). Pa vienai programmai arī *Jēkabpils Reģionālai partijai* (64,7 %), *Gods kalpot mūsu Latvijai* (66,7 %) Jēkabpilī, *ZZS* (73,0 %) Jelgavā; Apvienībai *Iedzīvotāji* (65,2 %) Rēzeknē, kā arī partiju koalīcijas (*Latvijas Reģionu apvienība*, *Latvijas attīstībai*,

Alternative) sarakstam Rēzeknē (65,9 %). Iepriekš veiktā analīze ļauj izdarīt pieņēmumu, ka partijām ir atšķirīga interese par dažādiem vēlēšanu apgabaliem vai arī atšķiras priekšvēlēšanu programmu veidotāju komandu kompetence un līdz ar to arī gala rezultāts.

2. tab. **Politisko partiju priekšvēlēšanu programmu konkrētības līmenis** (autora veidota)
Table 2 Level of Specificity of Political Party Pre-election Programmes
 (constructed by the author)

Partijas (saraksti iesniegti vismaz 3 pilsētās)	Pilsētu skaits, kurās iesniegtas programmas	Solījumu skaits visās programmās (abs.sk.)	Solījumu skaits vidēji vienā programmā (abs. sk.)	Konkrētības līmenis** visās programmās (%)
Vienotība	9	151/189*	16,8/21,0	44,4
Saskaņa	9	129/170	14,3/18,9	43,1
Gods kalpot mūsu Latvijai	5	66/100	13,2/20,0	39,8
Latvijas attīstībai	4	43/77	10,8/19,3	35,8
Reģionu apvienība	6	59/119	9,8/19,8	33,1
Jaunā Konservatīvā partija	3	41/87	13,7/29,0	32,0
ZZS	7	75/173	10,7/24,7	30,2
Nacionālā apvienība	8	74/220	9,3/27,5	25,2
No sirds Latvijai	5	43/138	8,6/27,6	23,8
KPV LV	5	11/94	2,2/18,8	10,5
Eiroskeptiķu Rīcības partija	4	6/68	1,5/17,0	8,1

* Šķērsvērtības kreisajā pusē konkrētie un izpildāmie, labajā pusē nekonkrētie un neizpildāmie vai konkrētie, bet neizpildāmie solījumi

** Ar konkrētības līmeni pētījumā tiek saprasta attiecība starp solījumu skaitu, kuru saturs ir vērtējams kā konkrēts un izpildāms, un kopējo solījumu skaitu

Viens no iespējamajiem cēloņiem šādi selektīvai pieejai varētu būt partiju pastiprināta interese tieši par valsts lielākajām pilsētām. Piemēram, *Saskaņas* politiķi pirms vēlēšanām neslēpa, ka mēģinās uzvarēt ne tikai Rīgā un Rēzeknē, bet arī Daugavpilī, Liepājā un Jūrmalā, sūtot uz šīm pilsētām partijas “spices” politiķus - Saeimas deputātus. Savukārt *Zaļo un zemnieku savienība* jau ilgstoši “par savējo” uzskata Jelgavu. Iegūtie dati un veiktā analīze ļauj secināt, ka ir apstiprinājusies pirmā hipotēze par to, ka partiju, kas sarakstus iesniegušas vairākās pilsētās, priekšvēlēšanu programmu konkrētības līmenis atšķiras un par dažām pilsētām tām ir lielāka interese.

Vēl viens pētījuma uzdevums bija noteikt, vai pastāv sakarība starp konkrētības līmeni partiju priekšvēlēšanu programmās un partiju rezultātiem pašvaldību vēlēšanās. Lai to izdarītu, tika lietots Spīrmena rangu korelācijas koeficients (r). Katrā pilsētā partijām tika piešķirts rangs, proti, tās tika izkārtotas atbilstoši konkrēto solījumu līmenim priekšvēlēšanu programmās, un atbilstoši saņemtajām balsīm (procentos) vēlēšanās. Tikai divās pilsētās – Rīgā ($r=0,71$) un Daugavpilī ($r=0,74$) koeficienta vērtība liecina par pozitīvas, nozīmīgas korelācijas esamību. Visās pārējās pilsētās korelācija starp abiem mainīgajiem ir izteikti vāja (izņemot Jūrmalu) vai pat ar mīnuss zīmi.³ Tas, ka tikai divās pilsētās koeficienta vērtība norāda uz nozīmīgas korelācijas esamību, pēc pētījuma autora domām, drīzāk ir interpretējama kā nejaušība, jo pārējās 7 pilsētās ir vērojama diametrāli pretēja aina. Pētījuma rezultāti liek piekrist Latvijā populārajam apgalvojumam, ka vēlētāji priekšvēlēšanu programmas lielākoties nelasa. Var izteikt pieņēmumu, ka partijas to ir sapratušas un pieņēmušas zināšanai, un tāpēc atļaujas pret programmu rakstīšanu izturēties nepietiekami nopietni un atbildīgi. Programmas drīzāk tiek uzlūkotas kā formāls priekšnosacījums tam, lai varētu piedalīties vēlēšanās. Tas, ka nedz vēlētāji, nedz politiķi nevelta pietiekami lielu uzmanību programmām, norāda uz to, ka vēlētāji partijas, par kurām balsot, izvēlas pēc citiem kritērijiem. Atbildi uz jautājumu, kas galvenokārt ietekmē vēlētāju izvēli (vai tie ir sarakstu līderi vai priekšvēlēšanu reklāma medijos, vai vēl kaut kas cits), šis pētījums nesniedz. Tomēr šī pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka arī otra pētījumā izvirzītā hipotēze par to, ka priekšvēlēšanu programmu konkrētības līmenis neietekmē partiju rezultātus vēlēšanās, ir apstiprinājusies. Šis secinājums ir attiecināms vismaz uz 2017. gadā notikušajām pašvaldību vēlēšanām. Tai pat laikā jāpiebilst, ka, lai izdarītu vispārinājumus un pārbaudītu, vai nozīmīgas korelācijas esamība Rīgā un Daugavpilī ir interpretējama tikai kā nejaušība, ir plašāka pētījuma uzdevums.

Secinājumi Conclusions

1. Lielākā daļa priekšvēlēšanu programmu ir strukturētas un atsevišķas to sadaļas ir izdalītas ar attiecīgo tematiku raksturojošiem virsrakstiem. Visbiežāk skartā tēma sadaļu virsrakstos ir vide, sākot no vēlētāja mājokļa un pilsētas infrastruktūras līdz pat vides aizsardzībai. Daudz retāk (dilstošā secībā) uzmanība tiek pievērsta uzņēmējdarbībai, sociālajai jomai, sportam, izglītībai, kultūrai, pilsētas pārvaldei, drošībai, bet vismazāk – ģimenei. Tomēr izanalizējot visus programmās ietvertos solījumus, nākas secināt, ka

³ Pilsētās koeficienta vērtības bija: Jūrmala: $r=0,52$; Rēzekne: $r=0,20$; Liepāja: $r=0,15$; Jelgava: $r=0,14$; Ventspils: $r=-0,46$; Valmiera: $r=-0,31$; Jēkabpils: $r=-0,08$

- lielākā daļa no tiem ir orientēti uz uzņēmējiem. Uzmanības centrā ir arī pensionāri un izglītības darbinieki. Visretāk pieminētā vēlētāju grupa ir jaunieši.
2. Apkopojot datus par visām programmām, tiek secināts, ka konkrētie solījumi ir aptuveni trešdaļa. Tai pat laikā vērojamas būtiskas atšķirības programmu konkrētības līmenī gan starp politiskajām partijām, gan starp vēlēšanu apgabaliem. Turklāt pēc šī parametra atšķiras arī vienas un tās pašas partijas programmas dažādās pilsētās. Var izteikt pieņēmumu, ka par atsevišķām pilsētām partijām ir lielāka interese.
 3. Viens no centrālajiem pētījuma uzdevumiem bija atbildēt uz jautājumu, vai pastāv sakarība starp konkrētības līmeni partiju programmās un partiju rezultātiem vēlēšanās. Tikai divās pilsētās Spīrmēna rangu korelācijas koeficienta vērtība liecina par pozitīvas, nozīmīgas korelācijas esamību, ko drīzāk, pēc pētījuma autora domām, varētu interpretēt kā nejaušību. Visās pārējās 7 pilsētās korelācija starp abiem mainīgajiem ir izteikti vāja vai pat ar mīnuss zīmi. Veiktie aprēķini ļauj secināt, ka pētījumā izvirzītā hipotēze ir apstiprinājusies - priekšvēlēšanu programmu konkrētības līmenis neietekmē partiju rezultātus republikas nozīmes pilsētu domju vēlēšanās.
 4. Var izteikt pieņēmumu, ka pētījuma rezultāti apstiprina Latvijā populāro apgalvojumu, ka vēlētāji priekšvēlēšanu programmas lielākoties nelasa. Tāpat var izteikt vēl vienu pieņēmumu - partijas to ir sapratušas un pieņēmušas zināšanai, un tāpēc atļaujas pret programmu rakstīšanu izturēties nepietiekami nopietni un atbildīgi. Programmas drīzāk tiek uzlūkotas kā formāls priekšnosacījums tam, lai varētu piedalīties vēlēšanās.

Summary

The paper introduces readers to the research, the object of which is the election of Latvian municipal governments (for cities of republican significance). The focus of the research is the analysis of the pre-election programmes of political parties, their associations and coalitions. The aim of the research is to investigate the level of specificity of the party pre-election programmes and determine its relation to the results of the parties in municipal elections. The method of content analysis has been used within the framework of the research.

To reach the goal of the research, three questions have been addressed: 1) Which municipality residents' spheres of life do the politicians' pre-election promises cover and which groups of voters are they oriented to? The content analysis of the pre-election programmes has been performed; 2) Is the level of concrete promises different in pre-election programmes of different political parties and election districts? The level of specificity of party pre-election programmes has been determined; 3) Is there a correlation between the level of specificity of politicians' promises in pre-election programmes and the results of parties in municipal elections? The correlation (identifying the density) has been determined between the level of specificity of the promises in the party programmes in each of the nine cities and the results of the parties in the elections.

It should be noted that most pre-election programmes are well structured, and there are also separate sections with titles characterising the relevant topics discussed. The most common topic that frequently appears in the titles is the environment, which concerns the voters' dwellings and urban infrastructure, as well as environmental protection. Rarely (in descending order) attention is devoted to business, the social sphere, sport, education, culture, city administration, and safety, but least often – to the family. Having analysed all the promises covered in the programmes, it can be concluded that most of them are business-oriented. However, it should be mentioned that the focus is also on pensioners and educational staff. The least often mentioned group of voters is youth.

Collecting the data on all 88 programmes, it can be concluded that the specific promises make up only one-third of them (33 %). At the same time, there are significant differences in the level of programme specificity among both political parties and election districts. Moreover, by this parameter the programmes of the same party vary in different cities.

One of the main objectives of the research has been to find an answer to the question whether there is a correlation between the level of specificity in party programmes and the party election results. Only in two cities (out of nine) of republican significance, the value of Spearman's rank correlation coefficient indicates the existence of a positive, significant correlation. According to the author of the research, it could rather be interpreted as a coincidence. In all the other cities, the correlation between the two variables is markedly weak or even with a minus sign. The calculations performed allow concluding that the hypothesis put forward in the research has been proven: the level of specificity of the pre-election programmes (at least in most cases) does not affect the results of the parties in city council elections of republican significance.

Literatūra References

- Atteslander, P. (2010). *Methoden der empirischen Sozialforschung* (13., neu bearbeitete und erweiterte Auflage). Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Balceres, I. (2015). *Populisms Latvijas politisko partiju diskursā laika periodā no 1993. līdz 2011. gadam* (Promocijas darbs). Rīga: LU. Pieejams: https://www.szf.lu.lv/fileadmin/user_upload/szf_faili/Petnieciba/promocijas_darbi/Ize_Balceres_disertacija.pdf
- Früh, W. (2017). *Inhaltsanalyse. Theorie und Praxis* (9., überarbeitete Auflage). Konstanz: UVK.
- Latvijas pilsētas (2017). Pieejams: www.pilsetas.lv/pilsetas .
- Mayring, P. (2010). *Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken* (12., überarbeitete Auflage). Weinheim: Beltz.
- Merten, K. (1995). *Inhaltsanalyse. Einführung in Theorie, Methode und Praxis* (2., Auflage). Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Par pašvaldībām (2015). Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=57255>
- Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likums (2013). Pieejams: <https://www.cvk.lv/pub/public/29434.html>
- Republikas pilsētas un novadi (2017). Pieejams: www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/pasv/?doc=13065
- Готлиб, А. С. (2005). *Введение в социологическое исследование. Качественный и количественный подходы* (2-е изд., перераб. и доп.). Москва: Флинта: МПСИ.

- Мертон, Р. (2006). Социальная теория и социальная структура. Москва: АСТ: АСТ
Москва: Хранитель.
- Хили, Дж. (2005). *Статистика. Социологические и маркетинговые исследования*. 6-изд.
Пер.с англ. Киев: ООО “ДиаСофтЮП”, СПб: Питер.